

Молотай Валерій Анатолійович
*доцент кафедри оперативно-тактичної
 підготовки Київського національного
 університету внутрішніх справ, полковник
 міліції, кандидат психологічних наук,
 полковник міліції*

Аспекти залучення громадських формувань до охорони громадського порядку під час проведення масових заходів

Конституція України, прийнята 28 липня 1996 року, окреслила основні принципи та ідеї розбудови демократичної, соціальної, правової держави, закріпивши, зокрема, право громадян України збиратися мирно, без зброї і проводити мітинги, походи, і демонстрації. За цих умов значно зросла соціально-політична активність населення, яка проявляється в різних сферах суспільного життя і, зокрема, участі громадян в діяльності політичних партій, проведенні передвиборчих кампаній, мітингів, демонстрацій, агітаційних зборів тощо.

За даними Міністерства юстиції в Україні офіційно зареєстровано 167 політичних партій, 2823 громадські організації, 1016 громадських формувань. Крім того в кожній області мається свій реєстр перелічених вище організацій та місцевих громадських формувань.

Як наслідок зросла кількість масових заходів. Однією з найважливіших умов їх успішного проведення є забезпечення належного громадського порядку, тобто комплексу взаємопов'язаних заходів правоохоронної діяльності, в здійсненні яких беруть участь різні державні органи, основним з яких є міліція.

Гострота суспільних проблем, пов'язаних з реалізацією громадянами України права на мирні збори, мітинги, походи, демонстрації та інші масові заходи, підвищена соціальна небезпека злочинів, адміністративних проступків і екстремальних ситуацій, які нерідко виникають під час їх проведення, обумовлюють необхідність чіткого і всебічного правового регулювання відносин, що складаються в процесі їх проведення.

Завдання органів внутрішніх справ визначені у Законі України «Про міліцію», але під час забезпечення заходів за масовою участю громадян доцільно їх уточнити з урахуванням різних імовірних сценаріїв розвитку подій, а саме:

- забезпечення конституційного права громадян на висловлення своєї позиції з тих чи інших питань за допомогою проведення передвиборчих кампаній, мітингів, демонстрацій, агітаційних зборів тощо;
- охорона і забезпечення громадського порядку під час підготовки, проведення та після закінчення масових заходів;
- забезпечення особистої безпеки громадян, організаторів масових заходів, захист їх прав і свобод, законних інтересів;
- забезпечення безпеки дорожнього руху (під час введення певних обмежень при проведенні демонстрацій, пішої ходи тощо);
- запобігання правопорушенням та їх припинення з боку опонентів;
- виявлення і розкриття злочинів, розшук осіб, які їх вчинили;
- захист власності від злочинних посягань.

Забезпечення цих завдань органами внутрішніх справ можливе лише за рахунок комплексного використання сил та засобів з охорони громадського порядку.

Розстановка сил різних служб органів внутрішніх справ здійснюється з урахуванням місця і часу проведення заходів, можливого проведення заходів опонентами цих партій чи рухів. В результаті забезпечується оптимальне використання всіх наявних сил, зведення до мінімуму силового протистояння, здійснення провокацій.

Комплексний підхід дозволяє не лише раціонально розставити сили і засоби, але і залучати до охорони громадського порядку додаткові сили, збільшувати кількість нарядів на вулицях міст та в інших громадських місцях і створювати їх найбільшу щільність там, де ускладнюється оперативна обстановка.

Слід відзначити, що реалізація цього методу може бути успішною лише за умови тісної взаємодії між різними службами та підрозділами органів внутрішніх справ, громадськими формуваннями.

Одним із завдань, передбачених ст. 9 Закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону», є надання допомоги органам внутрішніх справ у забезпеченні громадського порядку і громадської безпеки. Це дозволяє більш активно використовувати громадські формування під час проведення масових заходів.

Європейський досвід свідчить про необхідність вирішення поставлених завдань ще до місця проведення масових заходів та часу їх початку. Проведення серед учасників масових заходів попереджувальної роботи, здійснення спільного патрулювання на прилеглий території, супроводження колон демонстрантів дозволить своєчасно:

- виявити осіб, які за своїм зовнішнім виглядом не належать до прибічників даного заходу (формений одяг, відповідна символіка, агресивність поведінки), та здійснити спільно з працівником міліції перевірку документів;
- виявити осіб, які намагаються пронести заборонені предмети, що можуть слугувати знаряддям нападу (бейсбольні біти, флагштоки виготовлені з дерева чи металу, металеві прутки тощо) за потребою провести огляд речей;
- своєчасно надати інформацію представнику правоохоронного органу стосовно намірів або місця проведення провокаційних дій;
- під час проведення масових заходів дозволить відслідковувати переміщення реакційно налаштованих груп з метою здійснення провокацій, зриву проведення заходів чи вчинення масових безпорядків;
- супроводження демонстрантів членами громадських формувань не дозволить громадянам використовувати вислови на кшталт: «поліцейського нагляду» з боку міліції, «придушення демократії», «використання адміністративного ресурсу»;
- по закінченню заходів дозволить відслідковувати оперативну обстановку в місці проведення заходів, на прилеглий території з метою недопущення продовження вже несанкціонованого заходу, чи проведення «реваншу» опонентами, виникнення масових безпорядків.

Залучення громадських формувань дозволить в першу чергу збільшити щільність нарядів на прилеглий до масового заходу території, при цьому зменшується кількість працівників у форменому одязі, а збільшується кількість «своїх» – тобто людей які не відносяться до правоохоронних органів, але можуть провести певну результативну роз'яснювальну роботу серед прихильників, або опонентів. По-друге дозволить залучити «вільних» працівників міліції до виконання повсякденних завдань, або використати на інших напрямках роботи правоохоронних органів.

Список використаних джерел:

1. Конституція України, Відомості Верховної Ради України від 23.07.1996 – 1996 р., № 30.
2. Закон України «Про міліцію», Відомості Верховної Ради УРСР від 22.01.1991 – 1991 р., № 4.
3. Закон України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» Відомості Верховної Ради України від 06.10.2000 – 2000 р., № 40.
4. «Діяльність міліції з охорони громадського порядку під час масових заходів», матеріали міжнародного семінару за участю фахівця поліції Баварії (Київський національний університет внутрішніх справ; 28-29 квітня 2009 року).